

تداوم زندگی، درسه گابی پیش از تاریخ

موقعیت سه گابی

محل باستانی سه گابی در دشتی بین کنگاور، اسدآباد و توپسرکان قرار گرفته و از نظر تقسیمات کشوری جزء فرمانداری توپسرکان و تابع استان همدان میباشد. اهالی محل به تپه‌های این منطقه اسم خاصی نداده‌اند و نام سه گابی از دهکده کوچکی که در فاصله ۳۰۰-۴۰۰ متری جنوب شرقی این محوطه واقع شده اخذ گردیده. دهکده مذکور در کنار یکی از شاخه‌های رود گاماساب قرار گرفته است. سه گابی نخستین بار طی سفریک روزهای در تابستان سال ۱۳۴۶ توسط آقای دکتر لویز-د-لوین^۱ استاد دانشگاه تورنتو و معاون بخش آسیای غربی موزه سلطنتی اونتاریو-کانادا بررسی شد. سفالهای موجود در سطح تپه‌های سه گابی مدلل ساخت که مجموعه مذکور در دوره‌های VI و VII گودین مسکون بوده و از آنجا که بررسی این لایه‌ها در گودین بخاکبرداری بسیار زیاد و هزینه و کار فراوان نیاز داشت هیأت حفاری گودین تصمیم گرفت که کاوش‌های سه گابی را بعنوان بخشی از طرح بزرگ حفاری گودین بانجام رساند. هیأت مذکور در سال ۱۳۵۰ رسماً کار

۱- در تنظیم این مقاله از گزارش‌های آقای لویز-د-لوین Louis-D-Levine نیز استفاده شده، بدینوسیله از ایشان تشکر میشود.

خود را آغاز نمود. ریاست این گروه از باستانشناسان را آقای لوین عهده‌دار بودند و نگارنده نیز در فصل حفاری ۱۳۵۲ افتخار همکاری با این گروه را داشته است.

وجه تسمیه سه‌گابی:

کلمه سه‌گابی بدو صورت قابل تفسیر است:

۱- کلمه گاو در گویش کردی بصورت گاب تلفظ میشود و سه‌گابی بمعنی سه‌گاو است.

۲- گاب واحد زمین زراعتی است. هر گاب یک جفت است و سه‌گابی بمعنی سه‌گاب زمین زراعتی اربابی.

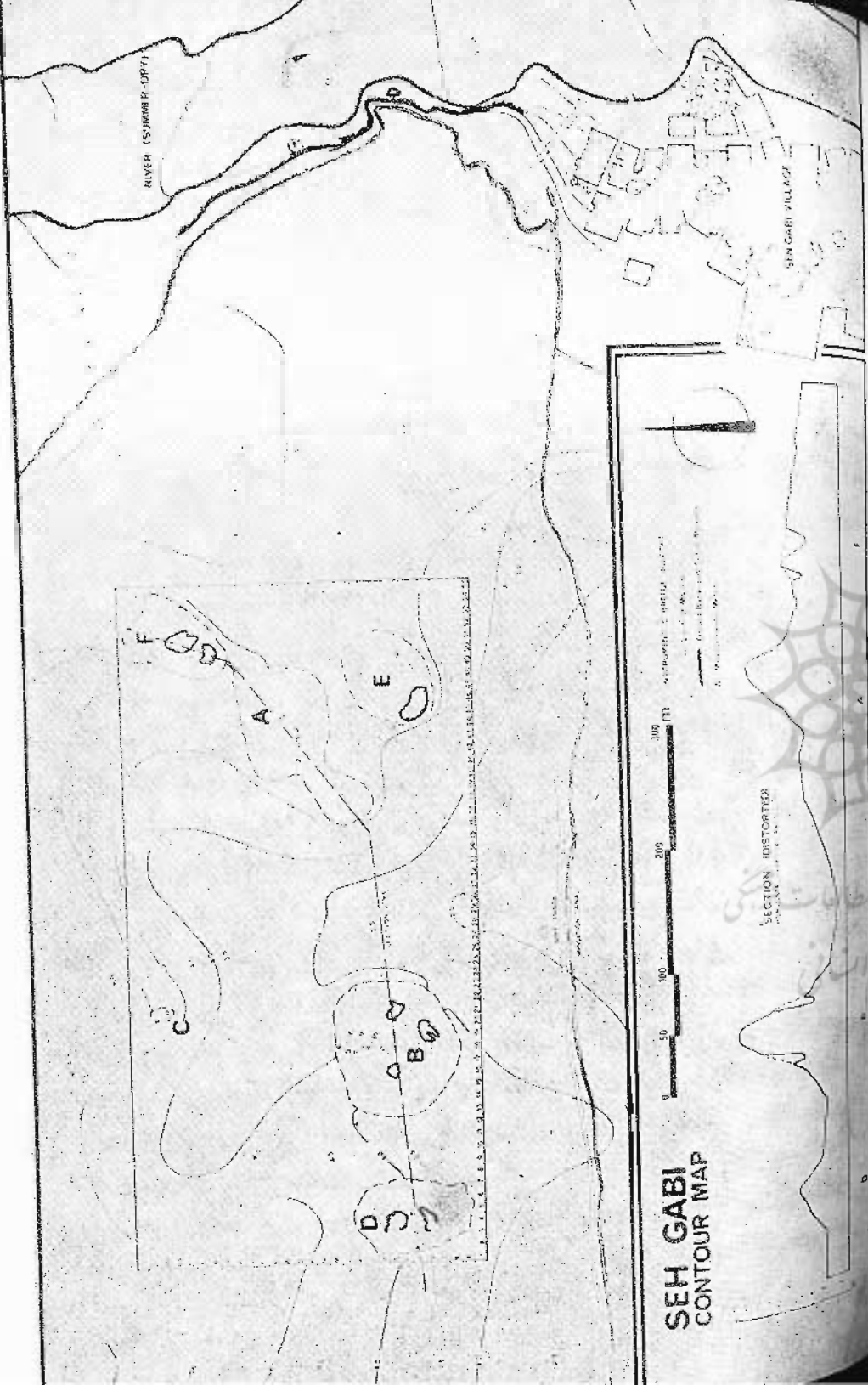
حفاری سه‌گابی:

هدف از تحقیق و کاوش در این منطقه روشن ساختن وضع استقرار در دوره نوسنگی است. در طی این دوره تحولاتی در وضع زندگی رخ داد که در تاریخ بشری اهمیتی خاص دارد. کشاورزی بمعنی واقعی کلمه آغاز گردید. انسان‌حیوانات را اهلی کرده و بخدمت گرفت. در این زمان زندگی دهکده‌ای بخود شکل گرفته بود، و همه شرایط برای ایجاد یک دگرگونی اجتماعی مهیا بود. حفاریات سه‌گابی میتواند نکاتی را از این دوره روشن نماید.

محوطه باستانی سه‌گابی از هفت تپه که بدو گروه تقسیم شده‌اند تشکیل شده است (نقشه شماره ۱):

الف - تپه‌های گروه شرقی بناهای G-F-E-A، که فاصله آنها از یکدیگر بسیار کم است. تپه A در وسط قرار گرفته E در جنوب و P در شمال شرقی و تپه G در جنوب غربی آن واقع شده است (این تپه در نقشه مشاهده نمیشود).
ب - گروه غربی را تپه‌های B و C و D تشکیل میدهند. تپه B با ارتفاع ۱۱ متر از سطح خاک بزرگترین آنهاست. C تپه بسیار کوچکی است بفاصله ۷۰۰ متری این تپه و D در ۲۰۰ متری غرب تپه B واقع شده است.

در دو فصل حفاری سالهای ۱۳۵۰ و ۱۳۵۲ تمام این مجموعه مورد کاوش و بررسی دقیق قرار گرفت. نتیجه حاصله از کاوشهای تپه D نشان داد که تاریخ آن نمیتواند از قرن دوم میلادی قدیمتر باشد، و چون هدف هیأت مطالعه ادوار پیش از تاریخی این منطقه بود توجه زیادی بآن معطوف نگشت.

نحوه استقرار در مجموعه تپه‌های سه‌گابی بسیار پیچیده است و بهمین دلیل بحث خود را با توصیف قدیمترین لایه‌ها آغاز میکنم.

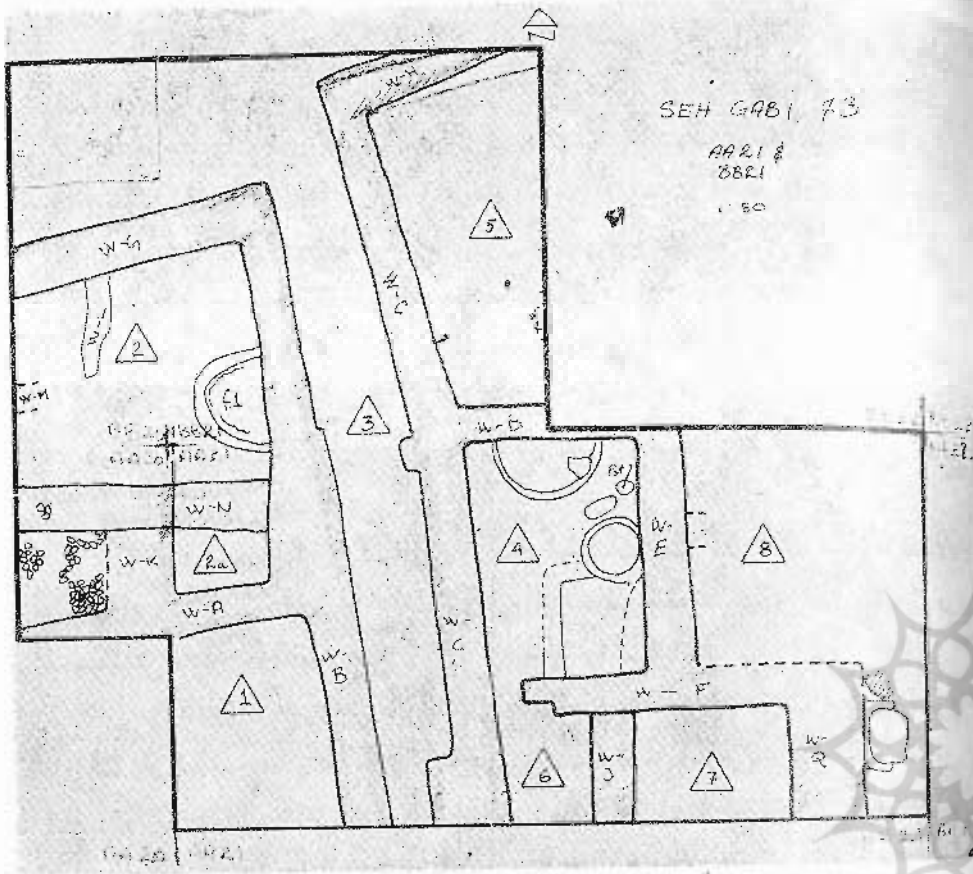
۱- دوره شهین آباد:

کهن‌ترین دوره این محل شهین آباد نام‌گذاری شد. این نام از دهکده‌ای بهمین اسم و فاصله چند کیلومتری شمال شرقی سه‌گابی گرفته شد. تاریخ این استقرار بین سالهای ۶۰۰-۵۵۰ قبل از میلاد مسیح است. ولی ممکن است این تاریخ‌گذاری با مطالعاتی که بعدها روی اشیاء و سفالینه‌های مکشوف صورت خواهد گرفت تغییر نماید. این دوره بوسیله ظروف سفالینی که در نقاط دیگر کوهستانهای زاگروس مشاهده نمیشود مشخص گردیده. ظروف این دوره دست‌ساز است و خمیر آن با کاه مخلوط میباشد.

شکل این ظروف بسیار ساده است. نوع منقوش آن مرکب از متن اصلی تغییرناپذیری است که با اشکال مثلث‌ها و نیمه مثلث‌هایی که روی یک خط نقاشی شده تزئین گردیده است. نقوش سفالینه‌ها غالباً برنگ قرمز یا سیاه روی زمینه نخودی رنگ است. گاهگاهی نیز تکه‌سفالهای منقوشی بدست میآید که تزئینات آن شامل گروههای ۳ یا ۴ تایی خطوط موازی سیاه رنگ است که باهم از دهانه ظرف بطرف داخل آن کشیده شده‌اند.

از دیگر اشیاء این دوره ابزار استخوانی است. سنگ آسیاب و تعداد بسیار کمی پیکره‌های کوچک بشکل حیوان و تعدادی اشیاء کوچک ساخته شده از گل پخته نیز بدست آمده. استقرار این دوره فقط در تپه C سه‌گابی مشاهده میشود.

مساحتی حدود ۱۰۰ متر مربع در این تپه مورد کاوش قرار گرفت و تا خاک بکر تنها به یک لایه حاوی آثار ساختمانی برخوردیم که شامل دو دستگاه ساختمان در دو جبهه یک کوچه بود (نقشه شماره ۲). در این بناها تعدادی اتاق کوچک بچشم میخورد که در وسط آنها اجاقی ایجاد شده. سطح اجاقها گچ اندود شده و لایه‌های گچی نشان میداد که چند مرتبه تعمیر گردیده و مورد استفاده قرار گرفته. یک دیوار چینه‌ای اجاق را احاطه کرده. چنین ترکیبی در تمام مراحل سکونت در این تپه مشاهده شد. خانه‌ای که در غرب کوچه قرار داشت شامل اتاقی بود با اجاقی کوچک و انباری بزرگ بهمان شکل که قبلاً شرح آن گذشت. در ساختمان انبار از مصالحی مانند

نقشه شماره ۲- پلان نقاط مسکونی حفاری شده

مانند خاک رس و شن استفاده کرده و استحکامی نظیر سیمان بآن داده بودند. همین ملاط در کف قسمتهایی از بنا نیز بکار برده شده بود.

بعد از این دوره وضع استقرار در منطقه کمی نامشخص است. شاید بتوان آنرا با دوره یازدهم گودین تپه هماهنگ و همزمان دانست. این قسمت از سه‌گابی بمطالعه و بررسی جامع‌تری نیاز دارد.

۲- دوره دالما:

زندگی در سه‌گابی با دوره دالما تداوم می‌یابد. این لایه در عمیقترین قسمت تپه B جای دارد. ارتفاع این تپه از خاک بکر تا خط الرأس حدود یازده متر است و رسوبات مختلف در طی زمان حدود ۳ متر از این ارتفاع را دربر گرفته و آثار باستانی در حال حاضر ۳ متر از سطح دشت پائین‌تر است.

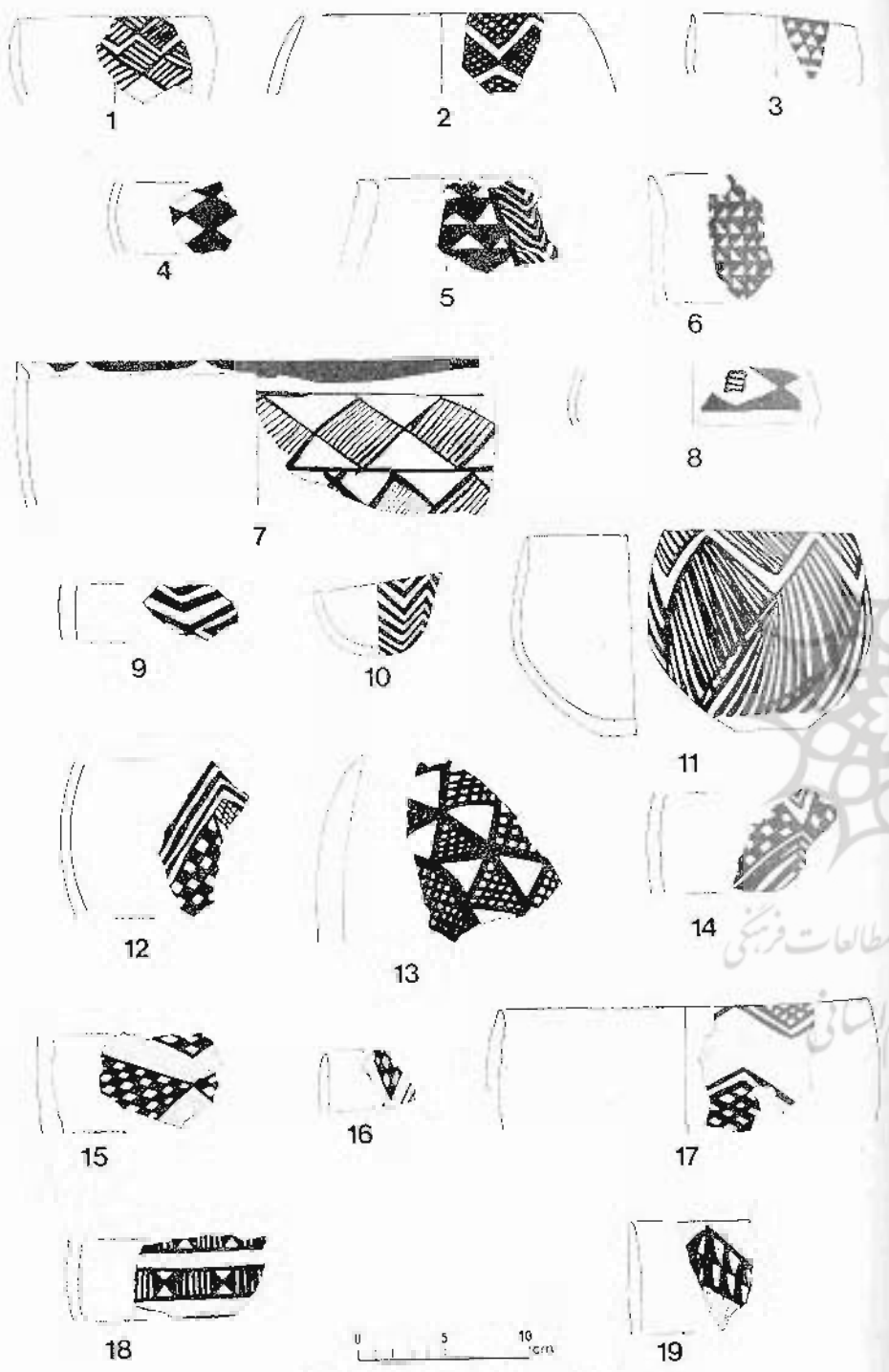
قسمت قابل رویت تپه تقریباً دایره شکل است و بطور متوسط ۱۰۰ متر قطر دارد، بدین ترتیب مساحت این تپه حدود ۸۵/ هکتار میشود. در سال ۱۳۵۰ شش ترانشه در سطح آن حفر گردید که از آن میان G ۲۲ بخاک بکر رسید. ترانشه مذکور قدیمیترین بقایای اسکان در تپه را عرضه داشت. هدف از خاکبرداری این ترانشه دریافت و شناخت مراحل سفالگری از آغاز تا خاک بکر بود، بنابراین کاوش با ضوابطی خاص انجام گرفت، ضوابطی که پاسخ گوی دقت لازم در چنین امر دشواری باشد. در نخستین لایه مسکونی این تپه سفالهایی از نوع سفالهای دالما تپه آذربایجان کشف گردید. مشخصه دوره دالما در سگایی، سفالهایی است که بادست ساخته شده و در کوره های باز با اکسیژن زیاد پخته شده اند. بررسی های مقدماتی سه نوع سفال اصلی را مشخص نمود.

الف: معمولی ترین آنها ظروف ساده ایست که خمیر آن با کاه مخلوط است. غالباً این نوع روکش قرمز داشته و گاهی نیز صیقلی شده اند. این نوع سفال در عمیقترین لایه ها در حدود ۸۵٪ مجموع سفالها را تشکیل میداد.

ب: این نوع شامل سفالینه های منقوش نیز هست که غالباً روکش کرم رنگ دارند. طرح های هندسی در تزئین این سفال نقش اساسی دارد، بیشتر نقوش از اشکال جناغی، شامل خال خشتی هایی باهاشورهای متقاطع تشکیل شده است. این نوع سفال از دیدگاه عناصر نقشی زمینه بسیار وسیع و متنوعی دارند. رنگها محدود به قرمز و قهوه ای و سیاه است. درصد نوع تک رنگ آن بیشتر است ولی یک نوع دورنگ نیز مشاهده میشود که روکش کرم رنگ دارد و تزئیناتی بر رنگهای قرمز و سیاه. گاهگاهی نقوش، هر دو جانب داخل و خارج سفال را زینت داده اند. این نوع بسیار کمیاب است. ظروف بیشتر بشکل کاسه و کوزه های ساده هستند. (شکل شماره ۱)

ج: نوع سوم که سفالینه های دالما را با سه گایی قابل مقایسه میسازد، ظروف نقش منفی و منقوط است. خمیر آن با مقداری کاه همراه میباشد. این ظروف نسبتاً خشن هستند و معمولاً روکش قرمز دارند. نقش آنها ژرف گسونه است و غالباً تمام سطح ظرف را میپوشاند، بطوریکه زمینه ظرف فقط در اطراف لبه و قاعده قابل رویت است. (شکل شماره ۲)

د: در حفاری سال ۱۳۵۲ نوع جدیدی باین مجموعه افزوده شد. این ظروفی هستند که خمیرشان بمقدار زیاد با شن مخلوط است. رنگ این ظروف

شکل ۱- طرح سفالینه های دوره دالما در سگایی

نخودی یا قرمز است و با نقوش سیاه کدوری تزئین شده‌اند. این نوع سفال بسیار کمیاب است و در جدیدترین لایه دالمای سه‌گابی میتوان آنرا مشاهده کرد.

دیوارهای این ظروف سفالین بسیار نازک و با سفالینه‌های دیگر این دوره کاملاً متفاوت است. با احتمال قوی این سبک سفال‌سازی بومی نبوده و از نقطه دیگری وارد شده. بررسی‌های آزمایشگاهی روی نمونه‌های خاک رس موجود در منطقه که مورد استفاده این مردم قرار گرفته و مقایسه آن با ترکیب خاک رس سفالهای نوع اخیر این تفاوت و احتمالاً منشاء سفال جدید را مشخص خواهد ساخت.

معماری:

در یک محوطه 5×5 متر و در عمق حدود ۴ متر از سطح تپه آثار معماری کشف گردیده. این بقایا بهیچوجه نمایانگر یک معماری مرتبط و قابل بحث نیست. دیوارها از خشت و بدون پی ساخته شده‌اند.

نتیجه:

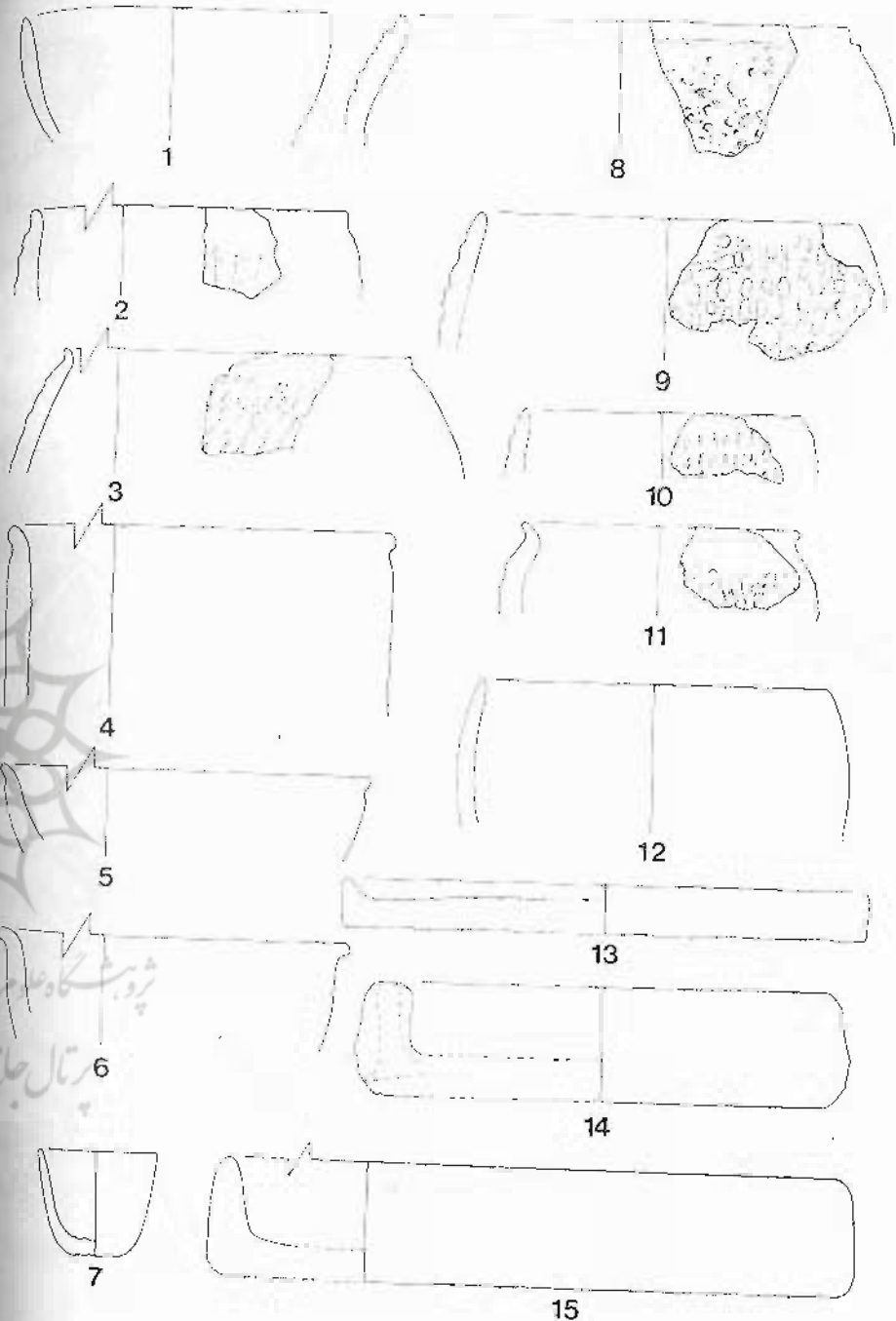
بطور کلی با مقایسه سفالینه‌های موجود از لایه دالمای سه‌گابی و بررسی آثار مکشوفه از دالمای آذربایجان و تمدن عبید در بین‌النهرین و گیان C - ۵ و همچنین شوش میتوان تاریخ تقریبی این دوره استقرار در سه‌گابی را به ۴۵۰۰-۴۰۰۰ قبل از میلاد نسبت داد.

۳- دوره سه‌گابی:

بالاترین طبقه موجود در تپه B متعلق بدوره سه‌گابی است. در این طبقه سه لایه معماری دیده میشود. (نقشه شماره ۳)

لایه‌های B و C در یک محوطه 5×5 متر در جنوب شرقی ترانشه G ۲۰ حفاری شده. در لایه C این ترانشه حیاطی خاکبرداری گردیده که از چهار طرف توسط دیوارهایی محدود شده بود. ادامه این دیوارها در G ۲۱ نیز بدست آمد. سطح حیاط مکشوفه، با نخاله‌ها و بقایای زیستی، سنگ، یک آرواره گاو و یک هاون پوشیده شده بود. بیشتر سفالهای این لایه از نوع ساده دالما بودند، قطر دیوارهای مکشوفه برابر ۵۰ سانتیمتر است.

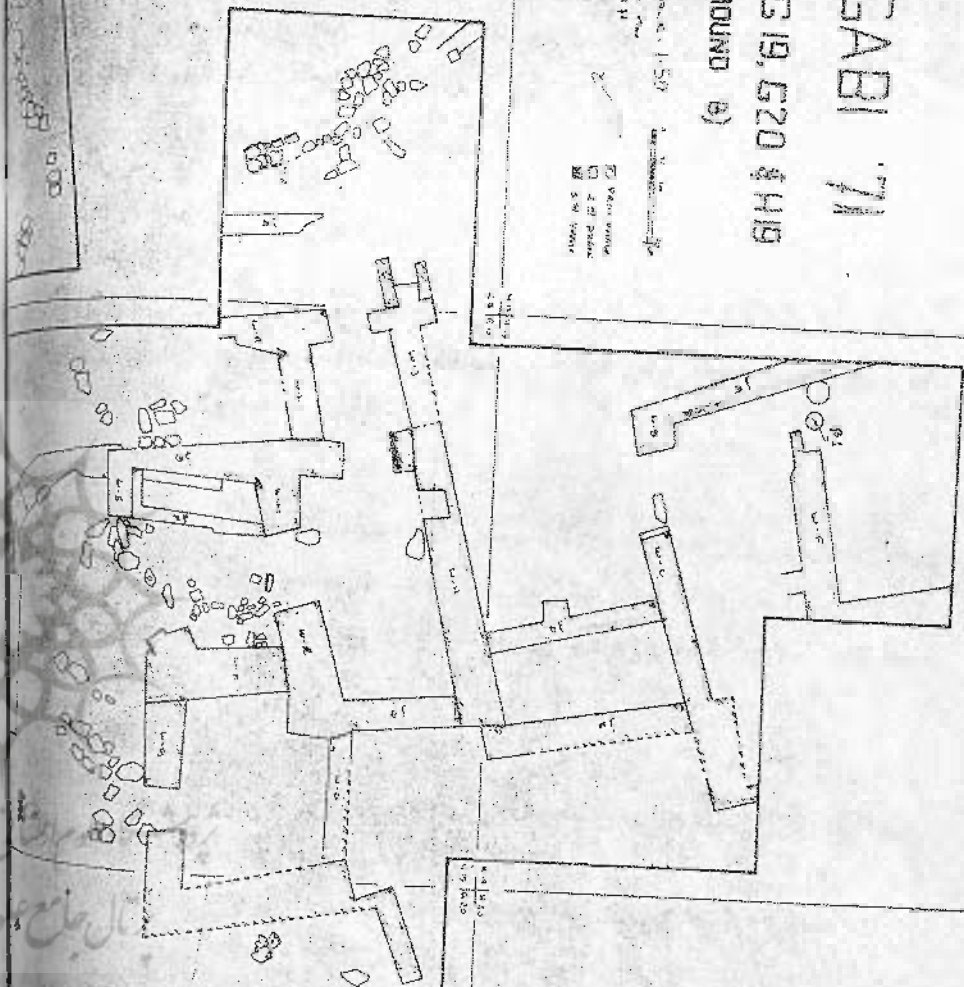
در لایه B دو دیوار خشتی کشف گردید، همراه با این لایه تغییر قابل ذکر در نوع سفالینه‌ها رخ میدهد و آن ظهور نوعی سفال منقوش است که زمان پخت طولی

شکل ۳- طرح سفالینه‌های نوع سوم «دالمای» در سه‌گابی

Scale: 1:50
 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 Meters
 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 Feet
 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 Feet
 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 Feet
 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 Feet

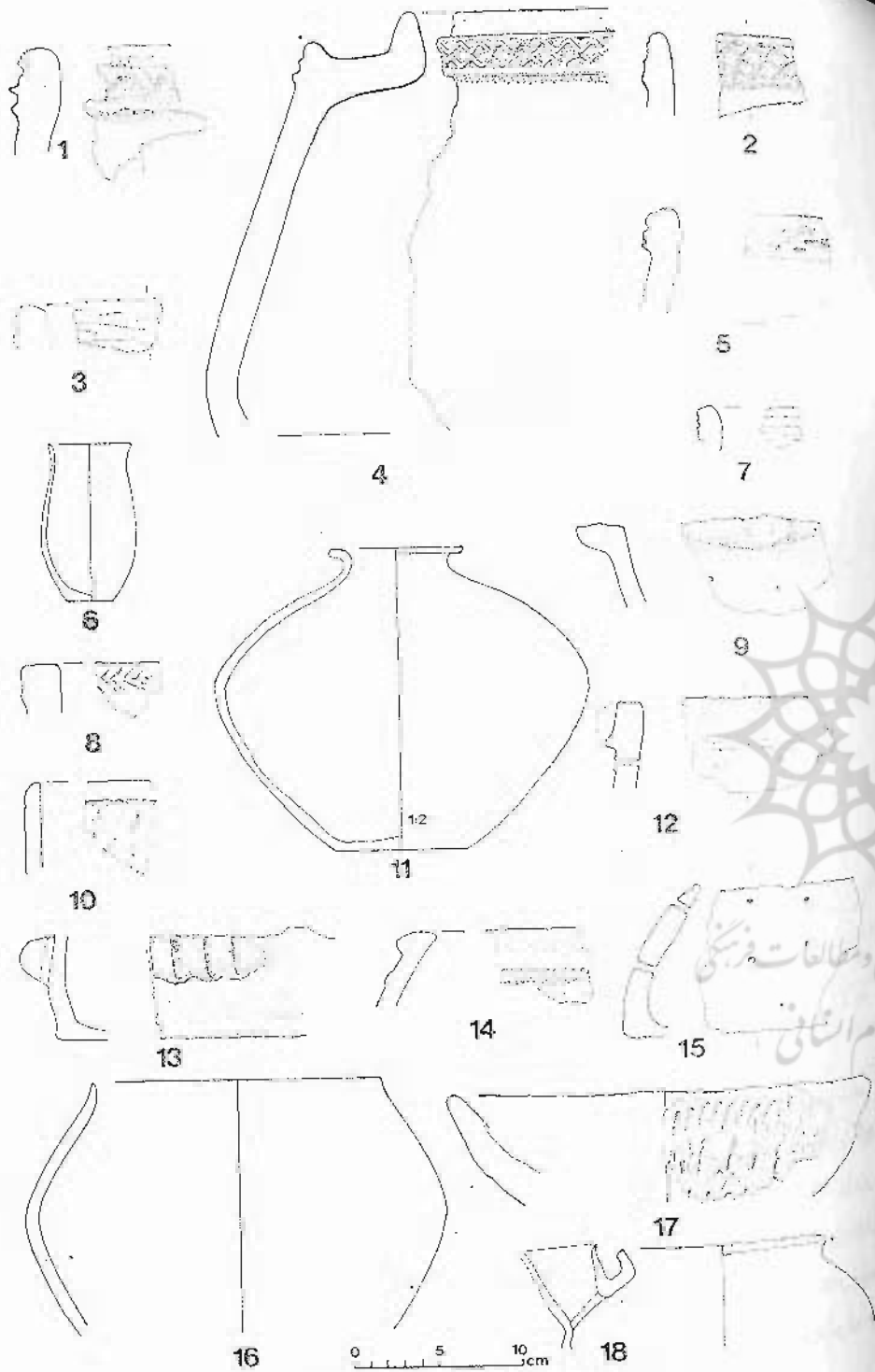
دارد. نظیر این گونه سفالها را میتوان در طبقه پنجم B تپه گیان نیاوند مشاهده نمود. این سفالینهها بدون روکش و صیقل هستند. نقوش آنها سیاه مایل به کهربائی است، که بعلمت حرارت زیاد کمی براق بنظر میآید. ظروف ساده هم در این لایه بدست آمد که روکش قرمزی از جنس خود ظرف داشتند و بسیار صیقلی بودند. تعداد این نمونهها از جهت شکل خیلی محدود است و شامل کوزهها، جامهای ساده و نوعی لاوک بادبازره عمودی میباشد. بدنه ظروف بسیار نازک بوده و ضخامت آنها از ۷/ تا ۱ سانتیمتر متغیر است.

برغم تفاوتهایی که در فن معماری مشهود است، در واقع سایر عوامل هنری و تمدنی این عصر بادوره پیشین تفاوت چندانی نداشته و دنباله روشهای معمول در دوره دالمای سهگابی محسوب میشوند. بهترین گواه آن، ادامه سفالینههای نقش منفی و ظروف مخصوص مایعات است. دلیل دیگر، روش یکسان تدفین در هر دو لایه است. در ابتدا، یعنی در لایه C از دوره سهگابی نیز پوشش قبور کودکان را ظروف سفالین تشکیل میدهند. در دو نمونه از این گورها نشانههایی از پارچه مشاهده شد، در یکی از آنها اثر پارچه را در کنار جمجمه یافتیم. احتمال دارد که پارچه را بعنوان کفن مورد استفاده قرار داده باشند. این نوع تدفین تا لایه A نیز ادامه مییابد.

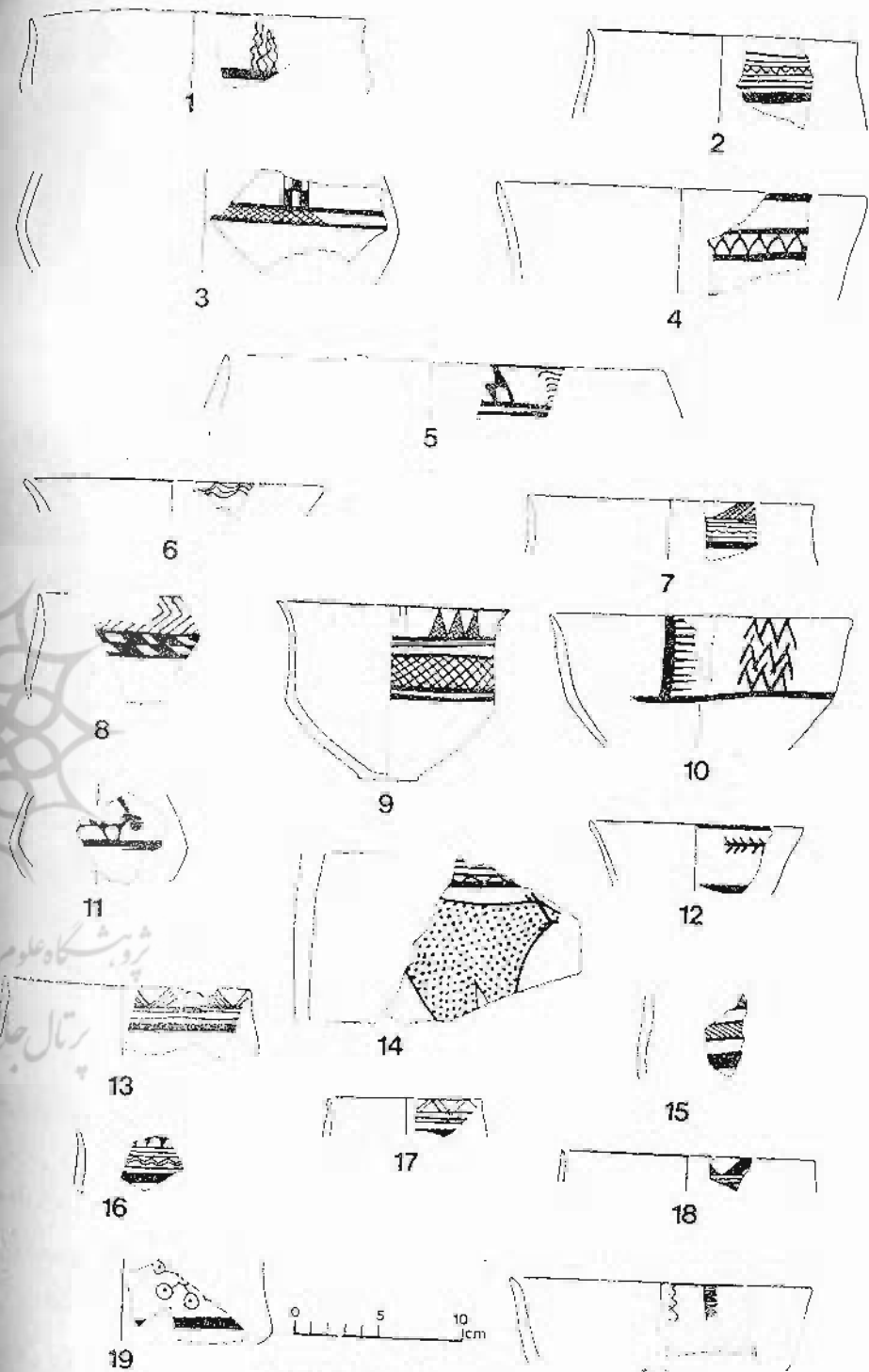
لایه A در تپه B وسیعترین آثار معماری دوره سهگابی را عرضه نمود. این آثار تمام سطح ترانشههای ۱۹ G و ۲۰ G و بیشتر قسمتهای ۱۹ H و بخشی از ۱۸ G را اشغال میکند. سفالینههای این لایه شبیهند به سفالهای لایه B. سه خانه در این لایه کشف گردید، کاملترین آنها در ترانشه ۱۹ G واقع شده. این خانه از یک حیاط که باشن و قلوه سنگ مفروش شده، یک محوطه هشتی مانند که اجاقی دارد و در جهت غرب هشتی، اتاقی که بهمان طریق مفروش گردیده تشکیل میشود. ورودی این اتاق از طریق حیاط است و سنگ درگاه آن نیز در جای خود بدست آمده. پس از عبور از یک راهرو، بطول ۴ متر و عرض ۳ متر، اتاق اصلی خانه مشاهده میگردد، که سرتاسر دیوار شمالی آنرا یک طاقچه طویل دربر گرفته. دیوارها از خشت و با ضخامت متفاوت ۵۰ تا ۸۰ سانتیمتر ساخته شده. سطح دیوارها با ماده سفیدی (احتمالاً گچ) اندود شده است.

اتاق دیگری با ابعاد ۱/۷۵ × ۱/۵۰ متر در غرب این مجموعه قرار گرفته و

شماره ۱ - بلان لایه معماری حفاری شده دوره سهگابی

شکل ۴ - طرح سفالینه‌های VI و VII دره سنگابی

شکل ۳ - طرح سفالینه‌های VI دره سنگابی

به محوطه رویازی گشوده میشود. دیوار کوتاه و نازکی محوطه اطاق را دو قسمت میکند. نحوه کاربرد این قسمتها بخوبی مشخص نیست. شاید از این اطاق بعنوان يك آغل گوسفند استفاده میشده (۱)

يك تجزیه و تحلیل سریع از استخوانها و وجود حیواناتی نظیر گوسفند، بز، گاو، سگ، گوزن، جوجه تیغی، انواع پرنندگان و نوعی صدف رودخانه‌ای را مشخص میسازد.

بامطالعه روی سفالینه‌های مکشوفه از این لایه میتوان نتیجه گرفت که احتمالاً در فاصله سالهای ۴۲۰۰-۳۹۰۰ ق.م. این طبقه از تپه B مسکون بوده است.

دوره گودین VI-VII :

بعد از دوره سه‌گابی تداوم زندگی و اسکان را میتوان در گروه تپه‌های شرقی جستجو و کاوش نمود، بدین معنی که تپه‌های غربی متروک میشود و دیگر تا زمان استقرار در تپه D، یعنی قرن دوم میلادی سکونت در این بخشها مشاهده نمیگردد.

گروه تپه‌های شرقی چگونگی استقرار در دوره‌های VII و VI گودین را آشکار میسازند. بیان تفاوت‌های این دو دوره مشکل است زیرا که سفالسازی دوره VII گودین در دوره VI نیز بهمان روش ادامه می‌یابد. اکنون مسلم است که تپه‌های A و B و F در دوره VII مسکون بوده‌اند (شکل‌های شماره ۴ و ۳)

تپه E :

مجموع مساحت بناهای مکشوف در چهار لایه تپه E حدود ۱۷۵ متر مربع است، حداکثر قطر این لایه‌ها از يك متر تجاوز نمیکنند. آثار معماری تمام لایه‌ها باستانی نحتانی‌ترین آنها، وضع بسیار بد و درهم ریخته‌ای داشتند. از بقایای ساختمانی لایه نحتانی نیز تنها توانستیم طرح ناقصی تهیه کنیم. (شکل شماره ۵)

در طرف جنوب این مجموعه چاه بزرگی برآز زباله و خاک کستر بدست آمد. در این قسمت سه قبر نیز کشف گردید. هر قبر حاوی ظرف سفالین بسیار خشنی بود که چهار دسته داشت و در آن کودکی را، جمع شده، دفن کرده بودند. استخوانها در شرایط بسیار بدی بودند. روی این تابوتها را ظروف سفالی دیگری میبوساید. در قسمت شمال این منطقه چند خانه کشف گردید. همه خانه‌ها دیوار چینه‌ای دارند ضخامت دیوارها بسیار کم است. خانه‌ی غربی، از يك اطاق که تقریباً سه متر طول

شکل ۵- لایه معماری مکشوفه در تپه E گودین VII

دو متر عرض دارد تشکیل میشود. در وسط اطاق تنوری مشاهده میگردد این نمونه از تنورها مشخصه دوره گودین VII در سه‌گابی است. تنور از گلی ساخته شده و لبه‌ی آن ۵ سانتیمتر از کف اطاق بلندتر است. شکل آن صلیبی و تمام زوایایش ۹۰ درجه است. در نوع دیگر تنورهای این دوره انتهای یکی از شاخه‌های صلیب کمائی شکل است. سطح دیوارها و تنور با گچ اندود شده و در وسط تنور سوراخی بقطر ۱۵ و عمق ۱۰ سانتیمتر تعبیه گردیده. در نزدیکی تنور حفره‌ای در کف اطاق ایجاد شده است. مجموعه اینها در کنار هم، يك زندگی ساده از دوره VII را آشکار میسازد. چند قطعه سنگ آسیاب شکسته و يك سینی کامل سفالی از نوع خشن که احتمالاً برای خمیر کردن آرد بکار میرفته در جوار آنها دیده میشود.

تپه A :

تمام آثار موجود در سطح تپه A از دوره VII است. حدود ۱۵۰ متر مربع از بقایای ساختمانی این تپه کشف گردیده، دیوارها درست از زیر عمق خیش خور یعنی حدود ۲۰ سانتیمتری سطح تپه سالم مانده‌اند. معماری این تپه در مقایسه با آنچه که در تپه B بدست آمده بسیار عظیم است. ارتفاع بعضی از دیوارها به ۲ متر نیز میرسد.

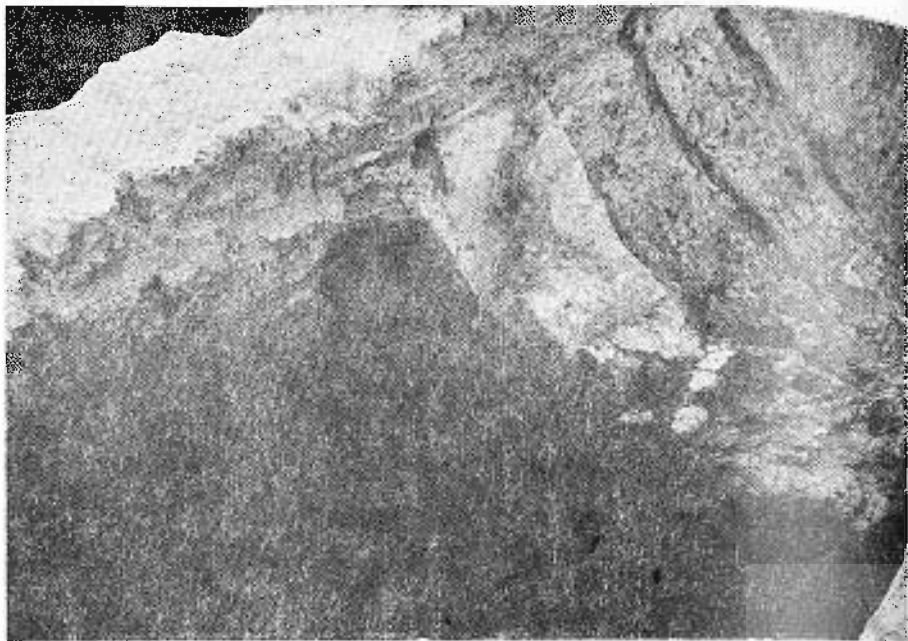
شکل ۶- ورودی‌های مکشوفه تپه A دوره سومودین VII

تمامی اینها از خشت ساخته شده‌اند و قطر برخی حدود یک متر است. سطح دیوارها با گچ اندود شده. اطاقهای جنوبی، شماره‌های ۳ و ۲ و ۴ یک واحد را تشکیل میدهند (نقشه شماره ۱)

۴). این اطاقها بوسیله ورودی‌هایی که کاملاً محفوظ مانده‌اند بهم ارتباط می‌یابند. (شکل شماره ۶) از این میان، اطاق شماره ۳ نقش فعالتری داشته (شکل شماره ۷). در این اطاق تنوری مانند آنچه که در تپه E در لایه چهارم بدست آمده بود مشاهده گردید، که بادقت بیشتری ساخته شده. مجاور دیوار شمالی این اطاق چاهی قرار دارد و روی کف اطاق قطعاتی از يك سنگ آسیاب مشاهده می‌شود، وضع اطاق نشان میداد که از آن بعنوان يك آشپزخانه استفاده می‌شده است. اطاق شماره ۲ از نظر روش ساختمانی قابل توجه می‌باشد. (شکل شماره ۸) این اطاقیست باریک و دراز بامحور طولی شمال غربی و جنوب شرقی. وضع موجود اطاق نمایشگر سه طبقه بودن بناست. آثار محل قرار گرفتن تیرهایی که سنگینی طبقات بعدی را تحمل می‌کرده، در سطح دیوارهای شمال شرقی و شمال غربی اولین و آخرین اشکوب این ساختمان بدست آمده است. (شکل شماره ۹) کف هر يك از طبقات بخوبی مشخص بود، آثار باقی مانده نشان میدهد که قبل از ویرانی اطاق را ترك کرده بودند. معماری تپه A در مقایسه با تپه E این نکته بسیار مهم را که در دوره اوروک و عصر (۱۰) ظهور خط a و b در چغامیش، یعنی حدود ۳۸۰۰ قبل از میلاد طبقات اجتماعی نیز موجود بوده بازگو میکند و این اولین نمودار آنست که در سه گابی

شکل ۷-۱ اطاق شماره ۳ تپه A مربوط به دوره کودین VII

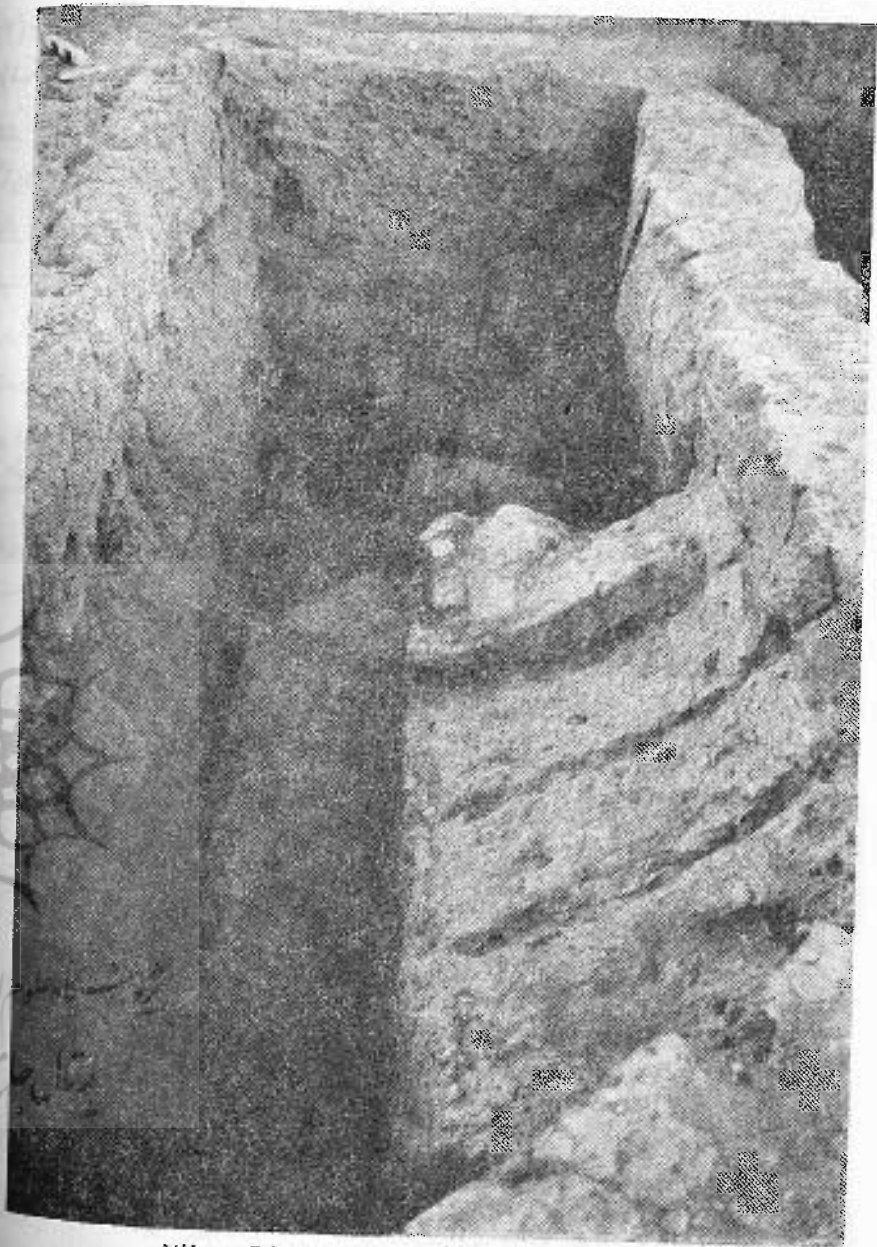
شکل ۹- محل قرار گرفتن تیرهای سقف اتاق شماره ۲ تپه A مربوط به دوره گودین VII

آغاز میگردد و بادر نظر گرفتن عمق بقایای باستانی، تادوران VI حدود ۳۰۰ سال ادامه داشته است.

بررسی و تحقیقاتی نیز در فاصله دو گروه تپه‌ها بعمل آمد. در زیر یک لایه دو متری که از ته نشست‌های مختلف، به رسوبات بستر رودخانه، شن و سنگ ریزه‌ها برخوردیم. با توجه به این رسوبات احتمال میرود رودخانه‌ای که امروزه در شرق دهکده سه‌گابی جریان دارد زمانی در فاصله دو گروه شرقی و غربی تپه‌ها جاری بوده. این میتواند تقسیم‌بندی ظاهری این دو گروه تپه را توجیه کند.

بطور کلی وضع استقرار و توالی اسکانهای این مجموعه باستانی را میتوان بدین صورت خلاصه نمود:

مردم سه‌گابی از ۶۰۰۰-۵۵۰۰ ق. م، این محل را برای زندگی انتخاب کردند. پس از یکدوره ۵۰۰ ساله نسبتاً ناشناس دوره دالما شروع میشود که از ۵۰۰۰-۴۲۰۰ ق. م. بطول میانجامد. پس از این دوره مرحله سه‌گابی آغاز میگردد، در فاصله ۴۲۰۰ تا ۳۹۰۰ ق. م. سپس دوره گودین IX (۳۹۰۰-۳۸۰۰ ق. م.) و گودین VIII و VII (با تاریخ ۳۸۰۰-۳۵۰۰ ق. م.) بتوالی جایگزین ادوار پیشین میگرددند.

شکل ۸- اتاق شماره ۲ تپه A مربوط به دوره گودین VII

کشف شده. با بررسی و مقایسه دوره مذکور در سه‌گابی و گودین میتوان نتیجه گرفت که دوره‌های VII و IX گودین با آنچه که در سه‌گابی بدست می‌آید و این هر دو با دوره عبید در بین‌النهرین مطابقت و همزمانی دارند. دوره مذکور در ۳۸۰۰ ق. م.